närina Palestiinas, kogus siis kodumaal vaimuliku sisuga raamatute müümise teel raha uueks misjoniretkeks ja teotses 1865—69 misjonärina Ida-Aafrikas gallade juures, kus seni ei olevat käinud ristiusu kuulutajaid. A-st 1869 oli ta kodukohas koolmeistriks ja a-st 1874(?) Lõuna-Ameerikas Santa Cruz'i saksa koloonias misjonäriks-õpetajaks. Siirdunud 1884 lõplikult kodumaale (Raplasse), suri ta seals. 5. I 1886 vkj. — T. oli möödunud sajandi eesti haritlaskonnas omapärasemaid isikuid. Ta tähtsaimad misjoniteosed on „Kuulumitooja ehk sõnumitooja Bethlehemast, meie Õnnistegija Jesuse Kristuse sündimise paigast . . ." (Tall., 1864, 2. tr. 1885) ja „Ahvrikamaa õis ehk ühe Ahvrikamaa Galla neitsi Pauliine Fathme õnsad elupäevad" (*ibid.*, 1882). Neis teoseis tuleb ilmekalt esile T-i tendents reformida kaasaegset eesti kirjakeelt. Peale paljude uute tuletiste ja liitsõnade on ta loonud ka ohtrasti täiesti kunstlikke sõnu, nagu *päilitama* 'lohutama', *millus* 'võit', *ranguma* 'olema, leiduma', *tobama* 'saabuma'. Et T-i keeleline uuendustöö piirdus vähekirjanduslikkude misjoniraamatutega, pole see suutnud avaldada mõju eesti keele arengule. Peale mitmete euroopa keelte tundis T. ka araabia ja suaheli keelt.

E. Kirj. 1937, nr. 6 (P. Ariste).
P. A.

TILEMANN, vt. **TIELMAN HUBE.**

***TOBIEN, Alexander** v., balti-saksa ajaloolane ja majandusteadlane, suri 27. VII 1929 ukj. Riias. Ta ulatusliku teose „Die livländische Ritterschaft in ihrem Verhältnis zum Zarismus und russischen Nationalismus" II osa ilmus posthuumselt Riias 1930.

BM 1929, nr. 7/8 (W. Wulffius); „Ajalooline Ajakiri" 1929, nr. 4 (H. Kruus). *T.*

***TOMBACH, Aleksander Ferdinand** (pseud. **A. F. Kaljuvald**), majandustegelane ja kirjamees, oli E. Maapanga juhatuse liige pensionile siirdumiseni 1929. E. Maakrediitseltsi juhatuse liige oli ta 1932—35 ja Arveasjanduse Revidentide Ühingu esimees 1931—33 Tallinnas. E. Ü. S. „Põhjala" auvilistlane on ta a-st 1929. T-i tõlge W. Shakespeare'i „Taani prints Hamlet" ilmus 2. töödeldud trükis Tartus 1930.

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

***TONKMANN, Kustas**, põllumees, oli IV ja samuti V Riigikogu liige põllumeestekogude rühmas. Jäneda mõisa valitseja kohalt lahkus T. asjaajamises tekkinud korratuste tagajärjel a-l 1932.

Isikl. kogutud andmed. *T.*

TOOM (Thom), Art(h)ur Eduard Johannes, linnukaitsetegelane, sünd. 24. XII 1883 vkj. Saaremaal Pihtla v., lõpetas Kuressaare linnakooli ja on a-st 1906 (välja arvatud Maailmasõja aeg) Vilsandi tuletorniülem ja meteoroloogiajaama vaatleja. A-il 1909—14 olid T-i käes rendil Vaika saared, kus ta asutas 1909 merelindude esimese kaitsepaiga Eestis; seda on ta innukalt arendanud tänini nende, Tartu ülikooli bioloogiajaamale kuuluvate saarte tegeliku kaitse hooldajana. — Endised tühjad saared asustusid aja jooksul rikkalikult lindudega; neid loetakse praegu lindude rohkuselt ning liikide mitmekesiduselt Euroopas nimekamate linnusaarte hulka. T. asutas 1927 Vilsandi linnumuuseumi. A-st 1934 on ta Riia Loodusuurijate Seltsi ja a-st 1937 Washingtoni Geograafia Seltsi kirjavahetajaliige.

Alma Thom, Vilsandi linnuriik (1932); F. X. Zedtwitz, Vogelkinder der Waikariffe (1933); „Vaba Maa" 1934, nr. 3; Post. 1934, nr. 5 jm. saadud andmed. *M. H.*

TOOMARA (end. perekonnanimi kuni 1936 **Treilman**), **Oskar Eduard**, merendustegelane, sünd. 10. II 1881 vkj. Virumaal Tudulinnas põllumehe pojana, lõpetas Iisaku khk-kooli, Narva merekooli 1897 ja sooritas kaugesõidukapteni eksami 1905 Rostovis (Doni ääres); ta sõitis merel a-il 1897—1918 madrusena, tüürimehena ja kaptenina. Vene-Jaapani sõjast ning Maailmasõjast võttis T. osa mitmesuguste transportlaevade ja miinitraalerite komandörina. E. Vabadussõja alguses oli ta Tallinna sadama komandant, organiseeris hiljemini (1919) Sadamate Valitsuse (praeguse Veeteede Valitsuse) ning laevasõiduameti ja oli nende asutiste juhataja kuni 1922; seejärel on ta olnud a./s-i „Tallinna Laevaühisus" laevaosakonna juhataja ja a-st 1929 ühisuse direktor. — T. on tuntud agara tegelasena merenduse alal. Tema juhtimisel on „Tallinna Laevaühisus" laiendanud oma tegevust tõhusalt. Ta on olnud laevasõidu ja merekaubanduse edendamise seltsi „Laevandus" esimees

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 339